

Κείμενο 1

Εφηβεία και μόδα

Το κείμενο της δημοσιογράφου Μαρίας Σκαμπαρδώνη έχει αντληθεί από το διαδίκτυο στις 2 – 04 - 2021, από ιστότοπο σχετικό με την εφηβεία <https://efiveia.gr/> 2019 (διασκευή).

Η μόδα είναι ένα σύνολο αντιλήψεων και κοινωνικών επιταγών που αφορούν τα ρούχα, το ντύσιμο, την εξωτερική εμφάνιση του ανθρώπου. Αποτελεί ένα κομμάτι της ζωής που απασχολεί έντονα πολλούς ανθρώπους στη σύγχρονη περίοδο, καθώς δίνεται μεγάλη έμφαση πλέον στην εξωτερική εμφάνιση του ανθρώπου. Αποτελεί μέσο κοινωνικοποίησης, σύμβολο κοινωνικών αντιλήψεων και προσωπική έκφραση.

Οι έφηβοι αποτελούν μια κοινωνική ομάδα η οποία και λόγω της έμφυτης περιέργειας προς τα πράγματα και εξαιτίας της έμφυτης ανάγκης τους, για να ξεχωρίζουν, τείνει να ασχολείται πολύ με αυτή. Βλέπουν τη μόδα ως ένα τρόπο να διαρρήξουν τα δεσμά των κοινωνικών «πρέπει», ως έναν τρόπο να αναδείξουν την ξεχωριστή τους προσωπικότητα και να εκφράσουν τις βαθύτερες ανησυχίες τους. Η μόδα είναι πόλος έλξης για κάθε έφηβο και έφηβη, επειδή αισθάνονται πως έχουν τη δυνατότητα να εκφράζουν μέσω αυτής την ορμή και την επαναστατική τους φύση. Περίεργα ντυσίματα, κουρέματα, βαψίματα, ουκ ολίγες φορές συναντάμε εφήβους με έντονη διάθεση να αλλάξουν και να πειραματιστούν, γεγονός που σχετίζεται με την εξωτερική εμφάνιση.

Όμως, η μόδα μπορεί να επιφέρει και αρνητικές συνέπειες σε έναν έφηβο; Φυσικά και μπορεί. Η εξιδανίκευση της εξωτερικής εμφάνισης ως μοναδικού προσόντος για έναν άνθρωπο, η στερεοτυπική αντίληψη περί ομορφιάς και η εμμονή σε συγκεκριμένο σωματότυπο και εξωτερικά γνωρίσματα έχουν ως συνέπεια πολλά νέα παιδιά - ειδικά έφηβα κορίτσια - να οδηγούνται σε εξαντλητικές δίαιτες και νευρική ανορεξία και στη στερεοτυπική τυποποίηση όλων των ανθρώπων σε ένα και μόνο μοτίβο εμφάνισης.

Όλα αυτά αποτελούν σοβαρά προβλήματα και αρνητικές επιπτώσεις της μόδας, οι οποίες πρέπει με τη βοήθεια της ορθής σκέψης και της ενσυναίσθησης¹, να αντιμετωπιστούν σωστά από έναν έφηβο. Ένας έφηβος, επειδή μπορεί, εξαιτίας της νεότητας, να μην είναι σε θέση να εμβαθύνει με τον σωστό τρόπο και να αποκωδικοποιήσει τα σωστά μηνύματα από τα λανθασμένα, είναι δυνατόν να γίνει επιρρεπής σε λάθος αποφάσεις.

¹ Ενσυναίσθηση: η ταύτιση με την ψυχική κατάσταση ενός άλλου ατόμου και η κατανόηση της συμπεριφοράς και των κινήτρων του.

ΚΩΣΤΑΣ ΣΩΤΗΡΙΟΥ (1957 -)

Σταματία, το γένος Αργυροπούλου (απόσπασμα)

Το παρακάτω κείμενο είναι απόσπασμα από τον θεατρικό μονόλογο του Κώστα Σωτηρίου «Σταματία, το γένος Αργυροπούλου»(2014) που ξετυλίγει τις περιπέτειες μιας οικογένειας στην μετεμφυλιακή Ελλάδα, κόρη της οποίας είναι η ηρωίδα Σταματία, θύμα της οικογενειακής ανατροφής.

[...] Τον Μπάμπη τον συνήντησα, για πρώτη φορά στη ζωή μου, στις 6 Μαΐου του '50. Σάββατο απόγευμα, στην πλατεία Συντάγματος. Σαν τώρα το θυμάμαι. Είχα πάει με την Ελένη να πάρουμε τον αέρα μας και να περπατήσουμε. Πλην της Ελένης, άλλες φίλες δεν είχα. Όχι πως ήμουν καμιά φαντασμένη, αλλά, όπως έλεγε και ο μπαμπάς, αυτές δεν είχαν κουκούτσι μυαλό. Μόνο στους χορούς και στα ψουψου με τα αγόρια είχαν τον νου τους. Διόλου σοβαρές δεν ήταν. Όχι, δηλαδή, ότι η Ελένη πήγαινε πίσω σε κάτι τέτοια. Όταν όμως ήμασταν μαζί, ήταν συγκρατημένη και κόσμια.

– Σταματία, στις οκτώ να είστε πίσω.

– Εντάξει, μπαμπά.

– Ελένη, παιδί μου, να δώσεις τους χαιρετισμούς μου στον μοίραρχο και στη μητέρα σου.

– Μάλιστα, κύριε Αργυρόπουλε...

– Στη βόλτα να είστε κόσμιες. Το επιβάλλει η θέση μας, Σταματία. Είχε μόλις προβιβασθεί ο μπαμπάς σε τμηματάρχη στο Υπουργείο Εμπορίου και το είχαμε περί πολλού στην οικογένεια.

– Λοχαγός Γκαβαλέκας Χαράλαμπος, καλησπέρα σας. Θα μπορούσα εγώ και ο συνάδελφός μου να σας συνοδεύσουμε στη βόλτα σας; Έτσι συστήθηκε. Σε εμένα απηύθυνε τον λόγο, όχι στην Ελένη. Παρότι είχα μόλις κλείσει τα δεκαεπτά, ήμουν ψηλή, ευθυτενής, ντυμένη σεμνά και προπάντων σοβαρή. Κακό λόγο για την Ελένη δεν θέλω να ειπώ, μα όσο να 'ναι και κοκκινάδι στο στόμα έβαζε και το μάτι της έπαιζε. Είναι αλήθεια πως κολακεύτηκα πολύ από τη στολή του. [. . .] Εκτός αυτού, το μυαλό μου δεν πήγε σε κατιτί το απρεπές κι έτσι δέχτηκα την πρότασή του. [. . .]

– Μιλάς ωραία, Σταματία, είπε κάποια στιγμή εκείνος. Ταράχτηκα από τη φιλοφρόνηση του Χαράλαμπου. Ένωσα τα μάγουλά μου να καΐνε, τα χέρια μου να ιδρώνουν, μα δεν έδειξα τίποτα προς τα έξω.

– Εμείς, τώρα, πρέπει να φύγουμε, τους ανακοίνωσα. Η ώρα έχει περάσει...

– Να μη σας κεράσουμε μια πορτοκαλάδα; παραπονέθηκε ο φίλος του.

– Καλή ιδέα, Σταματία, δεν νομίζεις; πετάχτηκε η Ελένη.

– Αν η Σταματία λέει πως πρέπει να φύγετε, αυτό πρέπει να κάνετε. Ξέρει αυτή, είτε ο Μπάμπης, κι εγώ πάλι κατάλαβα το φούντωμα στο πρόσωπό μου και τάχυνα το βήμα ως τη στάση του λεωφορείου. Τους χαιρετήσαμε και επιστρέψαμε στα σπίτια μας. Δεκαπέντε ημέρες μετά τη γνωριμία μας, μου έκανε πρόταση γάμου.

[. . .]

Η μητέρα συγκινήθηκε όταν της είπε το νέο, συγκρατημένα όμως, καθότι θα προτιμούσε να προηγηθεί η Αλεξάνδρα, σαν μεγαλύτερη που ήταν. [...]

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Ποιες συνέπειες προκύπτουν, όταν οι έφηβοι ασχολούνται με την μόδα και ακολουθούν τις επιταγές της, σύμφωνα με το Κείμενο 1 (80 - 90 λέξεις);

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Η πρώτη παράγραφος του Κειμένου 1 αναπτύσσεται με ορισμό. Αφού τον εντοπίσεις (μονάδες 6) να δικαιολογήσεις τη σκοπιμότητα αυτής της επιλογής σε σχέση και με το νόημα του υπόλοιπου κειμένου (μονάδες 4)

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Στη δεύτερη παράγραφο του Κειμένου 1 (Οι έφηβοι αποτελούν...με την εξωτερική εμφάνιση.) να μετασχηματίσεις τα υπογραμμισμένα ρηματικά σύνολα του κειμένου σε ονοματικά, κάνοντας όποιες αλλαγές θεωρείς απαραίτητες (μονάδες 10). Ποια αλλαγή παρατηρείς ως προς το ύφος λόγου; (μονάδες 5)

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 30)

Τον τελευταίο καιρό στους εκπαιδευτικούς κύκλους γίνεται λόγος για την επιστροφή της σχολικής ποδιάς, η οποία καταργήθηκε το 1982. Βασικά επιχειρήματα των υπέρμαχων της σχολικής ποδιάς είναι ότι βάζει φρένο στις οικονομικές ανισότητες και στο ανάρμοστο ντύσιμο. Σε μια επιστολή σου στο Υπουργείο Παιδείας, ως εκπρόσωπος του σχολικού συμβουλίου, να αντικρούσεις τα επιχειρήματα αυτά (300 περίπου λέξεις).

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 20)

Στο κείμενο 2 αξιοποιούνται 2 κυρίως αφηγηματικοί τρόποι. Να τους εντοπίσετε δίνοντας για τον καθένα από ένα παράδειγμα και να γράψετε ποιο είναι το αφηγηματικό αποτέλεσμα.

Μονάδες 30

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Να ερμηνεύσεις με σχετικές αναφορές στο Κείμενο 2 τη στάση της ηρωίδας σχετικά με τη συμπεριφορά και την αμφίεση των καθωσπρέπει δεσποινίδων. Θεωρείς ότι τέτοιες αντιλήψεις για τα κορίτσια ισχύουν και σήμερα; Να αναπτύξεις την ερμηνεία σου περίπου σε 150 λέξεις.

Μονάδες 15

(Επισημαίνεται ότι οι απαντήσεις που προτείνονται για τα θέματα είναι ενδεικτικές. Κάθε άλλη απάντηση, κατάλληλα τεκμηριωμένη, θεωρείται αποδεκτή.)

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1ου ποερώτημα (μονάδες 10)

Οι συνέπειες για τους έφηβους που ακολουθούν τις επιταγές της μόδας είναι οι εξής:

Θετικές:

- Η μόδα αποτελεί τρόπο έκφρασης της επαναστατικής τους ορμής προς τον «καθωσπρεπισμό» των μεγαλύτερων, συμβάλλοντας στην κοινωνικοποίησή τους.
- Είναι μέσο έκφρασης της προσωπικότητας, των ανησυχιών όπως και τρόπος, για να πειραματιστούν όσον αφορά τις αλλαγές στην εξωτερική τους εμφάνιση.

Αρνητικές:

- Η μόδας μπορεί να οδηγήσει σε μονοδιάστατη θεώρηση μιας εξιδανικευμένης εξωτερικής εμφάνισης ως μοναδικού προσόντος για τον άνθρωπο.
- Είναι πιθανόν να ωθήσει σε αναπαραγωγή στερεοτύπων περί ομορφιάς και σε επιλογή συγκεκριμένου σωματότυπου ως μοναδικού, με αποτέλεσμα να ωθεί και σε διατροφικές διαταραχές.

2ου ποερώτημα (μονάδες 10)

Η πρώτη παράγραφος του κειμένου περιλαμβάνει τρεις επιμέρους ορισμούς της μόδας.

Συγκεκριμένα:

- «Η μόδα είναι . . . την εξωτερική εμφάνιση του ανθρώπου»
- «Αποτελεί ένα κομμάτι της ζωής που απασχολεί έντονα πολλούς ανθρώπους στη σύγχρονη περίοδο, . . . του ανθρώπου.
- «Αποτελεί μέσο κοινωνικοποίησης, . . . και προσωπική έκφραση».

Η σκοπιμότητα της αναλυτικής αναφοράς στην έννοια της μόδας έχει να κάνει αφενός με τη γνωστοποίηση στον πρόλογο του θέματος προβληματισμού του κειμένου και αφετέρου με τη συνεκτικότητα του κειμένου, καθώς στις αμέσως επόμενες παραγράφους αυτά που συνοπτικά αναφέρονται ως πτυχές της μόδας στον πρόλογο (λ.χ. η έμφαση στην εξωτερική εμφάνιση, η μόδα ως μέσο κοινωνικοποίησης ή ως σύμβολο κοινωνικών αντιλήψεων και προσωπική έκφραση) αναλύονται διεξοδικά. Οπότε, ο αναγνώστης ήδη από την προλογική παράγραφο ενημερώνεται αναφορικά με το τι θα διαβάσει παρακάτω.

3ου ποερώτημα (μονάδες 15)

Οι μετασχηματισμοί σε ονοματικά σύνολα είναι οι εξής:

- Τρόπος διάρρηξης (των δεσμών των κοινωνικών «πρέπει»).
- Τρόπος ανάδειξης (της ξεχωριστής τους προσωπικότητας).
- Δυνατότητα έκφρασης (της ορμής και της επαναστατικής τους φύσης).
- Διάθεση αλλαγών.
- Και (διάθεση) πειραματισμού

Ο λόγος με την ονοματοποίηση καθίσταται πιο πυκνός και αντικειμενικός και τα νοήματα αποκτούν πολυπλοκότητα, βάθος και ίσως ασάφεια, καθώς αφαιρούνται τα υποκείμενα της δράσης που υπάρχουν στη ρηματική διατύπωση. Επομένως, το ύφος του λόγου γίνεται πυκνό, απρόσωπο, πιο σύνθετο.

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 30)

ΤΟΠΟΣ, ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ	Αθήνα, 3-10-2024	
ΠΡΟΣΦΩΝΗΣΗ	Αξιότιμοι κύριοι/κυρίες,	
ΠΡΟΛΟΓΟΣ	Ως εκπρόσωπος του σχολικού συμβουλίου συντάσσω την παρούσα επιστολή για να εκφράσω την αντίθεσή μας στην πρόταση για την επαναφορά της σχολικής ποδιάς, η οποία είχε καταργηθεί το 1982, και να αντικρούσω τα βασικά επιχειρήματα που προβάλλονται υπέρ αυτής της πρωτοβουλίας.	
ΚΥΡΙΟ ΘΕΜΑ	Αντικρουση 1 ^{ου} επιχειρήματος	Αρχικά, το επιχείρημα ότι η σχολική ποδιά θα μειώσει τις οικονομικές ανισότητες ανάμεσα στους μαθητές είναι αμφιλεγόμενο. Οι οικονομικές διαφορές δεν εκφράζονται μόνο μέσα από το ντύσιμο αλλά και από άλλες παραμέτρους, όπως η τεχνολογία, τα σχολικά εφόδια και οι εξωσχολικές δραστηριότητες. Η επιβολή μιας ενιαίας ενδυμασίας δεν μπορεί να εξαλείψει αυτές τις βαθύτερες ανισότητες. Επιπλέον, η σχολική ποδιά μπορεί να προσθέσει ένα επιπλέον οικονομικό βάρος στις οικογένειες που πρέπει να την αγοράσουν, ειδικά σε μια περίοδο που οι οικονομικές δυσκολίες για πολλά νοικοκυριά είναι ήδη μεγάλες.
	Αντικρουση 2 ^{ου} επιχειρήματος	Όσον αφορά το ζήτημα του ανάρμοστου ντυσίματος, είναι σημαντικό να αναγνωρίσουμε ότι η επίλυση τέτοιων θεμάτων απαιτεί την ενδυνάμωση της εκπαίδευσης και όχι την επιβολή περιορισμών. Η επιβολή της ποδιάς δεν θα ενισχύσει τον σεβασμό ή την ευπρέπεια ανάμεσα στους μαθητές. Αντίθετα, θα πρέπει να ενισχυθεί η κουλτούρα του σεβασμού μέσα από τον διάλογο και την καλλιέργεια της κριτικής σκέψης. Οι μαθητές χρειάζονται ελευθερία για να εκφράσουν την ατομικότητά τους με υπευθυνότητα και σεβασμό, και αυτή η ελευθερία τους προετοιμάζει για τον κόσμο των ενηλίκων.
ΕΠΙΛΟΓΟΣ	Συμπερασματικά, η επαναφορά της σχολικής ποδιάς δεν προσφέρει ουσιαστική λύση στα κοινωνικά ζητήματα που καλούμαστε να αντιμετωπίσουμε. Η εκπαίδευση πρέπει να εστιάζει στην ισότητα των ευκαιριών, την ανάπτυξη της προσωπικής ευθύνης και την καλλιέργεια του διαλόγου και της κριτικής σκέψης. Ελπίζω οι απόψεις μας να εισακουσθούν και αναδειχθούν ωφέλιμες στην κοινή προσπάθεια για την ευημερία όλων.	
ΑΠΟΦΩΝΗΣΗ	Με εκτίμηση, Όνομα	

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 20)

Στο κείμενο αξιοποιείται η αφήγηση «Τον Μπάμπη...και κόσμια.» και ο διάλογος «– Σταματία, στις οκτώ να είστε πίσω... κύριε Αργυρόπουλε...». Με την εναλλαγή αφήγησης και διαλόγου το ύφος αποκτά ποικιλία και αποκτά ζωντάνια και δραματικότητα, εφόσον δίνεται η δυνατότητα στον αναγνώστη να παρακολουθήσει με πιο άμεσο τρόπο τα λόγια, τις σκέψεις και τα συναισθήματα των προσώπων.

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Οποιαδήποτε διαπίστωση από τους/τις μαθητές /-τριες θεωρείται αποδεκτή, εφόσον μπορεί να συσχετιστεί / τεκμηριωθεί με στοιχεία / χωρία του κειμένου, χωρίς να δίνεται με τρόπο αυθαίρετο. Ενδεικτικά:

Η Σταματία είναι ένα κορίτσι που μεγάλωσε μέσα σ' ένα αυστηρό οικογενειακό πλαίσιο με ποικίλα στερεότυπα για την εμφάνιση, τη συμπεριφορά και τον προορισμό των κοριτσιών, τα οποία υπακούει τυφλά και δεν αποκτά έτσι προσωπική ταυτότητα και φυσιολογική κοινωνικότητα. Συγκεκριμένα οι αξιοπρεπείς κοπέλες, σύμφωνα με αυτήν, είναι πάντα σεμνά ντυμένες, χωρίς ίχνος μακιγιάζ «Παρότι είχα μόλις κλείσει τα δεκαεπτά . . . ντυμένη σεμνά και προπάντων σοβαρή», «κακό λόγο για την Ελένη . . . και κοκκινάδι στο στόμα έβαζε ...», προσέχουν να έχουν κόσμια συμπεριφορά, γιατί αυτήν επιβάλλει η κοινωνική τους τάξη «το επιβάλλει η θέση μας Σταματία» και δεν έχουν δικαίωμα να νιώθουν, όπως οι έφηβοι, πιο ανέμελα «αλλά όπως έλεγε ο μπαμπάς . . .στα ψου ψου με τα αγόρια

έχουν το μυαλό τους». Τελικός στόχος είναι πάντα ο γάμος μ' έναν αντίστοιχων προδιαγραφών άντρα
«η μητέρα συγκινήθηκε, όταν της είπε το νέο . . . που ήταν»

*Προφανώς ένας/ μία έφηβος/η σήμερα απέχει από αυτές τις συμπεριφορές και νοοτροπίες είτε
είναι αγόρι και πολύ περισσότερο αν είναι κορίτσι. Σε κάθε περίπτωση η απάντηση είναι ελεύθερη,
πρέπει ωστόσο να αιτιολογείται.*

«Το/τα θέμα/τα προέρχεται και αντλήθηκε/αν από την πλατφόρμα της Τράπεζας Θεμάτων Διαβαθμισμένης
Δυσκολίας που αναπτύχθηκε (MIS5070818-Τράπεζα θεμάτων Διαβαθμισμένης Δυσκολίας για τη
Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση, Γενικό Λύκειο-ΕΠΑΛ) και είναι διαδικτυακά στο δικτυακό τόπο του
Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής (Ι.Ε.Π.) στη διεύθυνση (<http://iep.edu.gr/el/trapeza-thematon-arxiki-selida>)».